

Konsten att visa yrkesstolthet

De senaste fem åren har jag betraktat mig själv som yrkesverksam konstnär. Nog för att jag inte tjänar stora pengar på min konst, men jag ser även de sidosysslor som betalar mina räkningar som en del av mitt konstnärskap. Så jag borde vara helt bekväm med att presentera mitt konstnärliga yrke då jag väl blir tillfrågad. Trots detta finns alltid en tvekan innan ordet "konstnär" faller ur min mun. Vad beror detta på och hur kan jag motverka det?

Hej Johannes,

Har du funderat över detta: Drömmen om konstnärsyrket är socialt accepterad – till och med uppmuntrad – fram till du börjar gymnasiet. Som liten 5-åring är den särskilt uppmärksam. Dina föräldrar visar stolt upp din teckning och utannonserar: "Vår Johannes kommer bli en sann konstnär!" När du är 10 år tittar de nyfiket över din axel. De kan inte behärska sig utan vill genast visa hela grannskapet hur din begåvning utvecklas. Så kommer tonåren och de tycker kanske att du är lite för introvert, lite väl butter. Kanske hade de föredragit ett annat motivval och påpekar hur duktig du var på att teckna fiskar och däggdjur. Men det går an. Du är trots allt målmedveten. Så är det dags att välja gymnasielinje och nu kommer dina föräldrars första antydan om reservation. Att välja en estetisk inriktning är begränsande. Sannolikheten att du ska försörja dig som konstnär är minimal. Men, med inte överdriven entusiasm, ger de sitt godkännande. Du tar examen och nu börjar allvaret. Vågskålen tippas drastiskt över åt motsatt håll – att du vill bli konstnär går från att vara gulligt och intressant till någonting ogenomtänkt och ansvarslost. Dina ambitioner gör dem obekväma och du får ett: "Du kan väl åtminstone skaffa en bildläroutbildning att falla tillbaka på?" (ett uttalande som jag tycker är otroligt nedvärderande eftersom läraryrket, liksom konstnärsyrket, är något som ska eftersträvas med målmedvetenhet och övertygelse).

Nog lyser det av skenhelighet. Ditt yrkesval – som var en källa till dina föräldrars stolthet – blir ett tecken på bristande ambitioner. Fröet till din osäkerhet har planterats och får ständigt ny näring.

En konstnär arbetar sällan med en sak och var dina inkomster kommer ifrån kan likaså variera. Utöver behovet av att ideligen rättfärdiga ditt val av karriär skapar den ekonomiska verkligheten konstant nya hjärnsnöken. Frågan "vad arbetar du med?" är ofta en del av ett socialt spel. Den som ställer frågan gör det på rutin, eller för att se om ni har något gemensamt. Följdfrågor som "vad innebär det?", "kan du livnära dig på det?" och förvånansvärt ofta "oj vad kul, jag målar också tavlor!" tillhör vanligheten. Uttalas dessa i en maskerat nedvärderande ton kan du genast lämna konversationen. Men oftast ställs frågan i all välmening och botten i ett uppriktigt intresse. Den kategorin kan också vara tröttsam, men lite får du ta. Konstnärsyrket är inte längre ett isolerat geni-arbete. Sociala samspel utgör en stor del om du vill ta dig vidare.

Det finns tidpunkter då du är i centrum av konversationen – exempelvis under din vernissage – men dessa kommer med långa mellanrum. Världen är stor och de flesta har ingen aning om vem du är och vad du gör. Det är viktigt att sträcka ut en hand till dem utanför konstbubblan. Kreativa genomslag sker sällan i isolering och ett sätt att få saker att hända är att ta kontroll över sättet du framstår. En enkel reaktion på irriterande frågor är annars "vem bryr sig av vad andra tänker och tycker?" Men är du konstnär finns mycket att vinna på att du gör dig förstådd.

När jag reste runt i mina norrländska hemtrakter träffade jag konstnären [Anna Norvell](#) och vi började diskutera din fråga. Det var intressant att höra hennes funderingar och jag bad henne dela med sig av dessa:

"Konstnär är ingen skyddad titel, som t ex läkare, rörmokare eller sjuksköterska. Det innebär att vem som helst kan kalla sig konstnär, men vem som helst kan inte kalla sig läkare, rörmokare eller sjuksköterska utan att kunna dokumentera en viss utbildning och kunskap. Det behöver inte nödvändigtvis vara ett problem att det är så, men det leder till en större osäkerhet när en presenterar sig som konstnär. Oftast krävs ytterligare förklaring, såväl utanför branschen som inåt i konstvärlden.

Jag upplever att ett vanligt problem när jag presenterar mig som konstnär för någon utanför konstbranschen är att folk kan ha svårt att förstå att det är ett yrke trots att jag inte alltid tjänar så mycket pengar på det. En vanlig kommentar när jag säger att jag är konstnär och förklarar att jag för det mesta har ett 50% brödjobb vid sidan av är "jaha, så konstnärskapet är som en slags hobby, då?". En sådan kommentar går fort ut över ens yrkesstolthet, även om den sällan är illa menad.

Inåt i branschen slipper en bli ifrågasatt på det sättet, där känner alla till de stundtals hopplösa ekonomiska förutsättningarna. Istället blir en bedömd utifrån sitt CV, var har en ställt ut, vilka stipendier en fått, vilken sorts konst en gör, osv. Det kan vara jobbigt av helt andra anledningar och jag tror att de flesta sliter med känslor av otillräcklighet till och från.

Jag tycker att ett fint svar på hur en kan motverka de här känslorna finns inbakat i själva frågan. Att se sina brödjobb som en del av konstnärskapet är ett bra förhållningssätt. Jag skulle säga att om en organiserar hela sitt liv runt det att en ska kunna jobba så mycket som möjligt med sin konst och det är den centrala principen, då är en konstnär. Att göra konst är komplicerat i sig och att dessutom försöka få det att gå runt ekonomiskt gör det inte lättare, så om en klarar det och orkar fortsätta år efter år, så tycker jag att en har all anledning att känna sig stolt. Helt oavsett om en slår igenom i konstvärlden eller inte."

Johannes, visste du att Richard Serra hade en skåpbil och hjälpte folk att flytta och att Julian Schnabel arbetade som kock? Trots detta är det liten tvekan om att de presenterade sig som konstnärer. Nu har du en fördel eftersom dina inkomstbringande jobb relaterar till ditt konstnärskap. Precis som Anna Norvell säger kan det vara en god tanke att understryka detta än mer. Var bestämd och självsäker.

Du löper dock risker i att inkludera alltför mycket i konstnärstiteln eftersom detta gör den än mer ofokuserad. I relation till din fråga har jag även kontaktat konstnären, konstkritikern och curatören [Per Brunskog](#). Liksom Anna Norvell poängterar han att en del av problemet du beskriver ligger i otydligheten i själva yrkestiteln. Sedan går han in på faran i att alltför frikostigt inkludera dina aktiviteter i begreppet "konstnär":

"Konst är bara ett ord liksom konstnär. Ordet finns det oändligt med utsagor om, men många människor använder det i vardagsspråket för något de tilldelar ett upphöjt värde och därmed blir likaledes konstnärstiteln en statusmarkör. Men att använda ordet konst generellt som något upphöjt blir ohållbart när man själv arbetar med det, liksom att betrakta sig själv som ett upphöjt geni kan leda till vissa sociala oangenämligheter i dagens samhälle. Å andra sidan behöver man inte gräva särskilt djupt i konstvärlden för att förstå att mycket handlar om intellektuell och emotionell status. Är det således rang som gör det viktigt för dig att benämna dina olika aktiviteter för konst, så är du i ett stort och förnämt sällskap.

Min rekommendation är att om det sätter något på spel att benämna aktiviteterna för konst, kalla det för konst. Blir det bara är en bekvämlighetsflagg ser jag ingen mening med det. Tolkningen av en aktivitet förändras förstås om det är konst eller något annat. Försörjer du dig t.ex. som lastbilschaufför och kallar det för konst och gör en relevant presentation av aktiviteten i ett konstsammanhang, så hade jag tyckt det var intressant. Jag skulle däremot inte benämna mitt eget skrivande om konst som konst-i-sig. Där

sätter benämningen inget på spel, även om detta tillkommer av samma medvetande som ibland skapar konst och båda innehåller en kreativ process.

Ifall frågan handlar om att du är obekvämd med att kalla dig för konstnär eftersom konsten inte är ekonomiskt lönsam, skulle samma resonemang leda till att en stor del av verken i konsthistorieböckerna skulle strykas, då tillkomsten av dessa inte skänkt upphovsskaparen någon inkomst.

Ett annat sätt att få svar på vilka av dina aktiviteter som är konst är att vända sig till skattemyndigheterna. De kan ge mycket rakare svar på detta än någon konstvetare kan uppbringa.”

I slutändan handlar mycket om din inställning. När du slutar ursäkta ditt karriärsväl, när du slutar svamla kring ditt syfte, det är då andra börjar se dig som en konstnär.

Lycka till,

Ida